

Bir Aslan Göçtü Diyeler: Akif Emre'ye Bir Vefa

Onu "Mustağrib Aydınların Yüzyılı"nda Endülüs'ün asri hadimi, insanların hakka çağıranı ve memleketin kalan son birkaç vicdanından biri olarak yitik kaldı. O, bir arkadaş, bir abi, bir baba, bir İslamcı, bir entelektüel ve bir dava adamıydı: "Haza adam"...

Mustafa Runyun

2 3 Mayıs 2017 saat 12:06'da gelen bir telefonun hayatımı bu kadar derinden etkileyebileceğini nereden bilebilirdim ki? Babam arıyordu ve biraz sonra söyleyecekleri hayatımızı değiştirecekti. Telefonu açtığımda ağlamaktan dediği anlaşılmaz bir haldeydi. Dedikleri arasından şu 5 kelimeyi seçmek mümkündü sadece: "Mustafa, Akif abi vefat etmiş!".

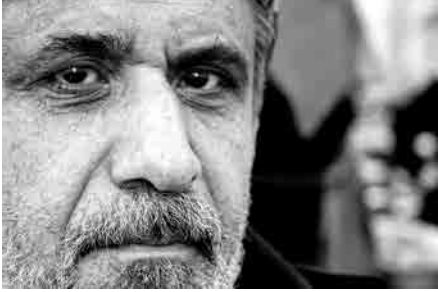
Pek çok kişi için gazeteci, yazar, belgeselci, yayıncı Akif Bey olan Akif Emre'yi ben ilk olarak "Akif abi" olarak tanımuştım, çünkü babam ve dayım ona böyle sesleniyordu: Akif abi... Ölümünün insanı vefat eden kişiyle olan anılarını hatırlamaya zorlayan bir fiyakası var. Biraz zihnimi yokladığım zaman hatırlamaya başlıyorum: Akif Emre ile olan tanışma hikâyemiz 2007 yılında tekabül ediyor. Onu 2007 yılında lise hazırlığa başlarken tanımuştım. Yazılardan ve mücadelesinden haberdar biri olarak da değil üstelik. O benim için babamın ve dayımın gençlik yıllarından kalma kadim bir dost ve lisede ilk tanıştığım arkadaşlarımdan biri olan Taha'nın babasıydı. O benim için ilk olarak bir aile dostu ve bir babaydı...

Yazılarını ilk okuduğumda gençliğin verdiği toyluk ve cehaletle pek bir şey anlayamadığımı hatırlıyorum. Zaten benim onunla karşılaştığım ilk yer de onun yazıları değildi. Yaşım biraz büyüdüğünden babamla birlikte onların senelerdir devam ettirdikleri mutat toplantılarına gitmeye hak kazanmıştım. İşte benim onunla karşılaşmam da bu toplantılardan biri sayesinde olmuştu. Onu ilk olarak Bulgurlu-Libadiye bölgesindeki yaklaşık 20.000 kitap barındıran 90 metre karelik evinde görmüştüm. Evindeki kitap sayısı belki de hatırladığımdan daha fazlaydı. Benim de aklıma ilk gelen

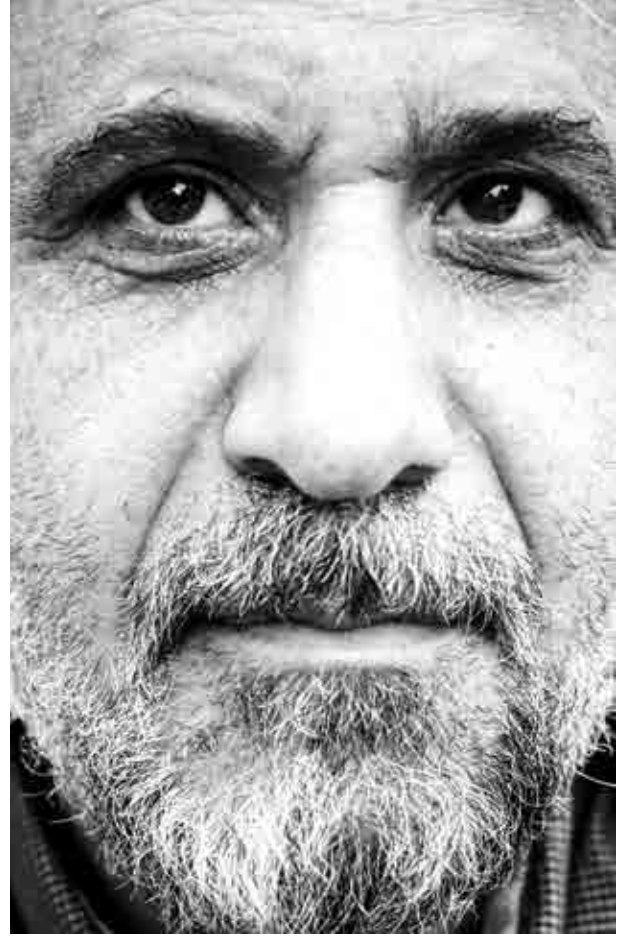

Fotoğraf: Osman Arı

soru şu olmuştu: "Acaba bu kitapların hepsini okumuş mudur?". Bu sorunun cevabını almanız için çok fazla çaba sarf etmenize gerek yoktu. Zira Akif Emre konuşmaya başladığı anda raflarda duran kitapların artık kelimelere döküldüğünü hissedebilirsiniz. Evet, o bir yazardı; fakat şüphesiz yazdığından daha iyi konuşuyordu. Kendisine bunu hiç söyleyemedim ama hala aynı kanaatliyim. İnsanı etkileyen bir birikimi ve dinleyeni içine çeken bir derinliği vardı. Ama onu tanıyanların kendisine karşı bu kadar derin bir muhabbet beslemesinin sebebi bence bunlar değildi. Onun duruşunda çok az insana nasip olan Allah vergisi bir asalet ve nezaket saklıydı. Konuşurken seçtiği kelimelerden, karpuz yiyeş tarzına kadar hareketlerine dikkatle baktığınız zaman ondaki bu Allah vergisi "fazlalığı" görmek mümkündü. O toplantılarda o zaman önemini kavrayamadığım pek çok şey öğrenmişim. Evet, Akif Emre gerçekten sabırlı vefakâr bir dost ve bir öğretmendi etrafındakiler için. Vefat etmesi bile bu durumu değiştiremedi sanırım.

Bakılmayan görmek gibi bir özelliği vardı: Paradigmaya kafa tutan simitçi, Çamlıca'da gezinen papağanlar, ölümü Afrika'da ölen bir aslan kadar değer ifade etmeyen Myanmarlı bebekler belki de sadece onun dikkatini çekmişti. İnsanların hayatını değiştiren küçük dinamiklere odaklanırdı.

Yazıya doğru mu başladım hala emin değilim fakat daha sıcak ve daha insani bir yerden devam etmem gerektiğinin farkındayım. Okuduğum okulların insanı akademik bir soğukluk ve entelektüel bir kibire götürdüğü söylenebilir. O da bunun farkındaydı sanırım. Ona Başkanlık referandumu sürecinden önce sürece dair karaladığım bir yazıyı değerlendirmesini rica ederek göndermişim. Bana yazıyı eleştiren on maddelik uzun bir kritik göndermişti. Eleştiriler sert ve yerindeydi fakat babacan ve candan bir üsluptaydı. Kırıcı ve üstten de olsa fark etmezdi aslında, yazıma değer verip okumuş olması bile benim için başı başına bir onurdu zira. Eleştirilerinin minvalinde genellemelerden kaçınmak, somutluk, güne dokunmak ve daha da önemlisi insanıyeten elden bırakmayan bir sadelik vardı. Şöyle bir cümle yazmıştı yazım için: "Daha basit daha insani boyuttan ele alıp küfretmeden düşündüğünü yazabilecek kapasitede olduğumu düşünüyorum". Şimdi düşünüyorum da aslında eleştirileri onun yaşama düsturu ve duruşunu özetliyordu: Basit değil ama sade, geçmişini önemseyen ama günü kaçırmayan, derin ama somut, büyük ama genellemelerden kaçınan, objektif ama insani...

Bakılmayan görmek gibi bir özelliği vardı: Paradigmaya kafa tutan simitçi, Çamlıca'da gezinen papağanlar, ölümü Afrika'da ölen bir aslan kadar değer ifade etmeyen Myanmarlı bebekler belki de sadece onun dikkatini çekmişti. İnsanların hayatını değiştiren küçük dinamiklere odaklanırdı. Büyük hikâyeleri, gündelik haya-

ta zerk olmuş o en basit emareler üzerinden okuyabilmek gibi bir kabiliyeti vardı. Babamların toplantısında bir kere "İslami STK'ların geçirdiği dönüşümü tebrik kartlarından ve davetiye kâğıtlarının kalitesindeki dönüşümden anlayabilirsiniz" demişti. Güç ile kurduğu ilişki onun davasının ve ilkeselliğinin temelini oluşturuyordu. Yoz bir muhalif değildi. Yanlışta yanlış demeyi, doğruyu da takdir etmeyi şiar edinmişti kendine. İslami duruşuna ve ilkelerine ters bir şey yapıldığında ceketini alıp sessizce kapıyı arkadan kapatarak oradan çıkardı. O, benim şu hayatta tanıdığım en onurlu, en dik ve en hakiki adamdı. "Haza adam" denir ya; öyle işte...

Bunu bir kere daha vurgulayacağım: Güç ile kurduğunuz ilişki... Akif Emre'ye göre kişinin güç ile kurduğu ilişki onun şahsiyetini gösteren en önemli emaredir. Gücün karşısında yahut yanında durmak zorunda değilsiniz. Bir üçüncü ihtimal olarak her zaman gücün uzağında durmak mümkündür. Güç ile sağlıklı bir ilişki kurduğunuz zaman ancak merkeze bir takım ilkesel (Akif Emre özelinde

Akif Amca benim için İslamcılığın son kalesiydi. Onun mücadelesini onun çehresine baktığım zaman duyumsayabiliyordum. Veçhesinde bana "neyi kaybettiğini hatırla!" diyen yankı vardı. O Sezai Karakoç'un deyimiyle "idealizmi öldürmeyen bir realizmle" mücadele ediyordu hayata karşı.

İslami/İslamcı) hasletleri -zaman içinde istikameti sabit kalacak şekilde- yerleştirme imkânına sahip olabilirsiniz. Güç ile kurulmaya çalışılan bu sağlıklı ilişkiden neşet eden, ilkesellik ve istikamet arayışı Akif Emre'nin kelimelerle tanımlanabilen biri olmasını da beraberinde getirdi. Peki, bu ne demektir? "Kelimelerle tanımlanabilmek" son raddede her daim değişen konjonktürde zamanı ve şartları görmek ama değişmeyen bir özü fikriyatı ve vicdanda barındırabilmektir. Bu "sabit nokta"nın Akif Emre'nin fikriyatı açısından pek çok vechesi vardı. Fakat onun pek çok zaman vurguladığı yerlilik ve yerellik ayrımları bu açıdan burada hatırlamakta fayda var. Ona göre "Sağ muhafazakârlığın ulus devletin sınırlarına hapsedtiği, kutsadığı yerellik ile yerlilik ayrışmasının en bariz noktası İslamcılığın iddiaları ile sağcı yerelliğin sığ sularında ortaya çıkar". Yani pek çok zaman "ulusal ve yerel" iddiaların "milli ve yerli" örtüsü ile örtüldüğü zamanımızda, Akif Emre yerliliği İslamcılığın ön planına koymuştu. Tarihsel ve coğrafi tecrübenin somut gerçekler ve hakkaniyetli stratejilerle yüzleşmesi gerektiğini defaatle dile getirmesine rağmen Akif Emre hayatında bir takım zevat tarafından İrancı siyasetlerle ve solcu özentiliğiyle suçlanmıştı. "Bu toprakların çocukları" kendi kavgalarını aralarında verebilen kadar başka bir mücadeleden söz etmek mümkün değildir. O yüzden ittihad-ı İslam'ın varlığına hala inanan ve mahiyetini de açıklamaya çalışan Akif Emre için Hindistan, Çin, Endülüs, Mısır, Libya, İran ve Türkiye ayrı coğrafyalar değildi. İslamcılıklarını romantiklik kisvesiyle yaşayanlar için sadece güzel vecheler ve "nostaljiler" bütünü vardır. Halbuse tarih ve coğrafya hakiki ve yaşayan birer organizma olarak bizim birer gerçekliğimizdirler. Bunları birbirine bağlayan o son otantik kültüre "İslam medeniyeti" diyen Akif Emre, bu sebeple bu coğrafyadaki en hakiki siyasete İslamcılık demektedir. Bu hakkaniyetli siyasetin önündeki en büyük tehlikeyi de başka bir iddia ve dinselliği içinde barındıran muhafazakârlık olarak görmüştü. Onun fikriyatının bütün vechelerini tek bir yazıda ele almak mümkün olmasa da, düşünce istikametinin benim nazarımda anlaşılan özü budur denilebilir.

Onun da sürekli vurguladığı gibi bir telefon uzaklıkta olduğumuz yakınlarımıza ulaşamayacak kadar meşgulüz. Okul ve hayat meşgalesi içinde Akif Emre ile sürekli bir teşriki mesai içerisinde bulunma imkânım olmadı maalesef. Ara karşılaştığımızda muhabbet etmeye çalışırdım; şu an neden bunu daha sık yapmamışım diye üzülüyorum. Onunla en son anneannemin taziyesinde ayaküstü görüşebilmişim. Ondan önce ara ara karşılaşırsak da geçen seneki Dünya Bülteni'nin iftarında oturma fırsatımız olmuştu. Onu o zaman gördüğümde garip hissetmişim, çünkü çokkün bir hali vardı. Yüzüne inen çizgiler derinleşmişti, sesi biraz yorulmuş ve bedeni öne eğilmişti. Belki de o zaman bana öyle gelmişti ama bir yorgunluk halinin ona dokunduğu hissedilebiliyordu. Yorgunluk... Onun hayatı ve tanıdıkları sadece bir değil, birden çok daha fazla insanı aynı anda yormaya yeterdi. Arkasından en çok konuşanlar, onu yaşarken ne kadar yormuşlardı acaba?

Akif Amca benim için İslamcılığın son kalesiydi. Onun mücadelesini onun çehresine baktığım zaman duyumsayabiliyordum. Veçhesinde bana "neyi kaybettiğini hatırla!" diyen yankı vardı. O Sezai Karakoç'un deyimiyle "idealizmi öldürmeyen bir realizmle" mücadele ediyordu hayata karşı. Müslümanların İslami bir düzen için mücadele etmemesinden ziyade, bu mücadele vizyonuna talip olacak bir zihnin Müslümanlarda kalmamasından yakını-

Fotoğraf: Osman Arı arşivinden

yordu. "Bozgunda bir fetih düşünde olanları" uyandırmaya çalışıyordu öncelikle. Bütün arkadaşları "devletli" olan adamların imtihanı tarihte pek değişmiyor sanırım. Dostları dedikleri her şeyin farkındaydı ama onu dinlemek istemiyorlardı. Bence dayanılmaz olan bunun o da farkındaydı. İsmet Özel'in "Her gün yepyeni rüyalarla ödenebilen bir ceza" dediği bu olsa gerek. Mahallede kalan son "akıllı deli" idi o. Durduğu yeri biliyordu ve kendinden emindi. Yani onunkisi gönüllü bir sürgündü. O, -dedemin tabiriyle- davalı adamlardan biriydi. Duruşu bana "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol" emrini hatırlatıyordu. İlkel bir adamdı daha da önemlisi bir duruşu vardı; omurga fukarası meslektaşlarının hiç sahip olamayacağı bir hasletti bu. Belki de bu yüzdendir ki onun arkasından anma yazısı yazan köşe yazarları ve taziyeye mesajı gönderen siyasiler üzgün, mahcup ve garip kalmışlardı. O eski dava arkadaşlarının kaybettiği şeyleri tek başına muhafaza ediyordu her şeye inat. Herkesin diline doladığı Yeni Şafak'ta yazmasının sebebinin bu olduğunu düşündüm hep: Mevzileri terk etmemek.

Dostları dedikleri her şeyin farkındaydı ama onu dinlemek istemiyorlardı. Bence dayanılmaz olan bunun o da farkındaydı.

Beni en çok etkileyen de başka "mahallelerde" el üstünde tutulabilecek bu adamın bir uyarıcı sabrıyla bulunduğu yeri terk etmemek için çabalamasıydı. Ama her şeye rağmen, Akif Emre olmayan bir yerde durmaya çalışıyordu. Akranlarının iktidar tamahkarlığına yahut yoz muhalefete savrulmaktan kendilerini koruyamadıkları yerde o durmayı başarıyordu. Belki hareket alanı günden güne azalıyordu ve orada durmak imkânsız hale geliyordu ama bu onu yıldırılmıyordu. Edward Said'in tanımadığı anlamda gerçek bir entelektüeldi: Yersiz, yurtsuz ve huzursuz. Ama muhtemelen son dönemlerdeki sıkınlık ve karamsarlığı ülkenin içine düştüğü itidali yok eden bu aşırılıklar ortamından ileri geliyordu; hakkaniyetli bir yerde durmayı imkânsız kılan bir ortam. Ölümünü öğrendikten sonra aklıma ilk gelen düşüncelerden biri de bu oldu: Allah, aramızdan derdine en sadık olanını yanına erke aldı; onu iftiraya kurban etmedi. Ama sonra şunu düşünmekten de kendimi hiç alıkoymadım: Peki şimdi biz ne yapacağız? "Bizi uyarın, her zaman dimdik duran, davasının derdini çeken o nirengi noktası artık yok" dedim kendi kendime. Sanırım en zoruma giden en inanmak istemediğim kısımda bu oldu.

Bütün çağrıştırdığı menfi manalarına rağmen İslamcılığı terk etmiyordu; İslamcılık onun için adaleti tesis, hakka riayet ve geçmişle bir hesaplaşma manasını taşıyordu. İslamcılık onun için bir tutum ve duruş meselesiydi. Durduğu yeri terk etmemekle birlikte, mahallesinin ayakları altından çekilmesine de müsaade etmedi. En eskilerden ve en satın alınmazlardan olduğu için göndermeye gücü pek yetmiyordu kimsenin. İmkânı olsa onu sürgün edeceklerin şu an arkasından ağlak ve yavan bir matem tutması da bu yüzden sanırım: Akif Emre kaybetmedikleri son vicdanlarıydı, onlar yerine çile dolduran bir kalpti. Ama daha da önemlisi Akif Emre, bütün İslamcı eskilerine artık olamayacak kadar yozlaştıkları o onurlu ve vakar duruşu devamlı hatırlatıyordu. O bizi "rahatsız etmeye gelen" son İslamcıydı. Bir üslubu vardı: Kimseyi küstürmeyen, kimseye sövmeyen, mutedil ve sofistike bir üslubu vardı ama dediğini çekinmeden söyleyecek bir cesareti her daim kalbinde taşıyordu. Bir İslam âlimi değildi belki ama gelenek ile kurduğu ilişki ve artık herkeste kaybetmeye yüz tutan bir medeniyet tasavvuruna sahipti. Buna şu an kaç "İslam âlimi" sahip ki? Tezkirelerde anlatılan âlimlerdeki ilim ferasetini onun yaşantısından görmek bu açıdan mümkündür.

Deniz Baran'ın Akif amca ile ilgili taziyeye yazısında dediği gibi onun bir "öğrencisi" olabildim mi bilmiyorum. Ama kafama bu "derdi" taktığımdan beri onu örnek aldığımdan eminim. Dostoyevski'nin Gogol'a istinaden söylediği gibi biz de Akif Emre'nin paltosundan çıkmıştık. Tamahkar bir çağda fikrin namusunu, kalemin haysiyetini ve iktidara yamanmayan bir duruşu ondan örnek alabiliyorduk. Bence yalnız ve kenara atılmış bir adam değildi Akif Emre. Bir dergâhın hadiminin yalnızlığı neyse onunki de böyleydi. Gelenin ve gidenin pek olduğu dünyada kanaatkâr bir derviş... Onurlu bir bekleme ve gönüllü bir sürgünü yaşamak onunla da emanetini teslim etti.

Onu "Mustağrib Aydınların Yüzyılı"nda Endülüs'ün asri hadimi, insanların hakka çağıranı ve memleketin kalan son birkaç vicdanından biri olarak hatırlayacağım. Onu şimdiden özledim. O gidince Bosna öksüz, İstanbul süzgün ve Endülüs yitip kaldı. O, bir arkadaş, bir abi, bir baba, bir İslamcı, bir entelektüel ve bir dava adamıydı: "Haza adam"...